

BARNEHAGE OG SPRÅK

NETTVERK FOR SPRÅK 2008

FORORD

Språk er et av Verdal kommunes satsningsområder i forhold til forebyggingsprosjektet til kommunen, Tverrfaglig forebyggende satsning på barn fra fødsel til skolealder. Plan 2007-2011. (http://www.verdal.kommune.no/skole/tverrfaglig_plan_barn.pdf)

Planen har nå eksistert i 2 år og det har i 1 ½ år eksistert nettverksgrupper som har arbeidet opp i mot flere felt av barns utvikling. Språknettverk er et av disse. Deltakerne i dette nettverket har vært fra flere barnehager i kommunen: Leksdal, Trones, Ness, Maritvold, Forbregd -Lein, Vinne, Knøttene og fra Ros har helsestasjonen og ppt vært representert. Nettverket har hatt faste møter. Det første året hadde vi møter en gang i mnd, 2 timer , mens vi det siste halve året har møttes ca hver 6 uke.

Innhold og tema på møtene har vi sammen kommet til enighet om. Tema og innhold er valgt ut i fra deltakerne og deres behov. Møteledelse har blitt lagt til helsestasjon og ppt mens referat og fremdrift av nettverket har vært gruppa sitt ansvar.

Alle barnehagene i Verdal har i høst fått mulighet til å delta på et større kurs Språkpakken. Dette kurset har vært i regi av Bredtvet kompetansesenter og det har foregått på Steinkjer over 5 dager. Språknettverk har i høst benyttet flere av sine møter til å diskutere tema som har blitt tatt opp på disse kurset.

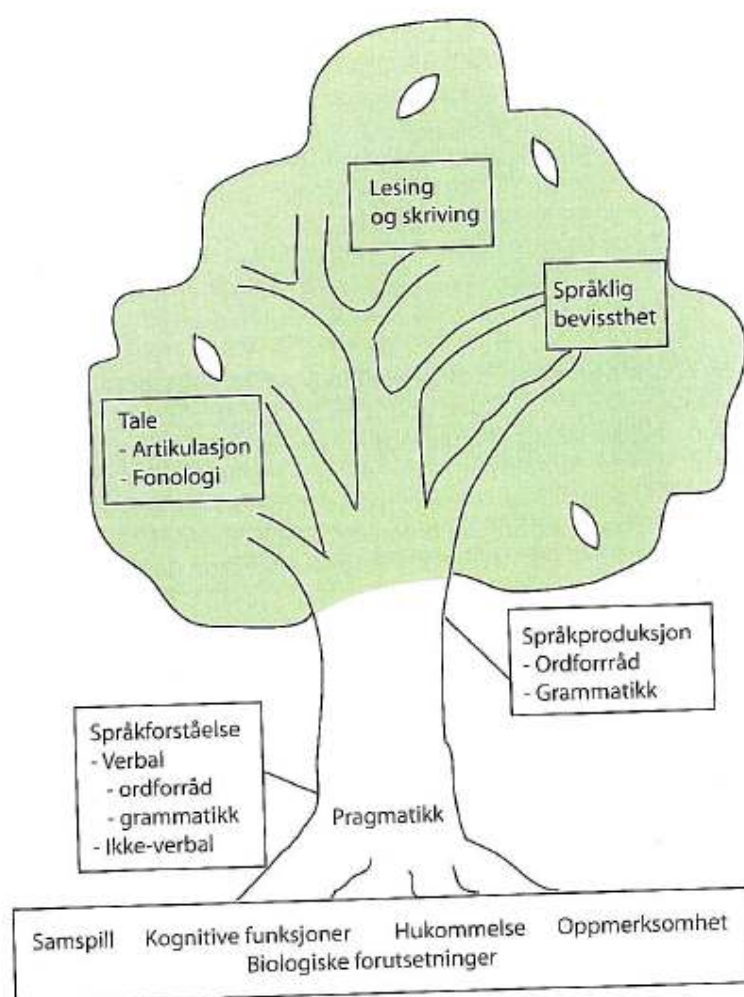
Språkpermen er laget som et resultat av jobbingen i nettverket. Det er ment å være en perm til de barnehagene som deltok i nettverket men også andre barnehager kan ha glede av den. Det er på ingen måte en perm som omhandler alt i forbindelse med språk og de utfordringer man støter på i barnehagen, men vi håper at den skal gi ideer / tips og være inspirerende i det språklige arbeidet med barn i barnehagen.

Innhold

Normal språkutvikling.....	s 4
Språkvansker som ofte kommer til uttrykk i barnehagen.....	s 5
Språkmodell.....	s 6
Hva kan barnehagen gjøre i en førprosess, Hvor kommer PPT inn.....	s 7
Språk 4.....	s 8
Samarbeid mellom barnehage og hjem, minoritetsspråklige.....	s 9
Småbarnsstotring. Hvordan identifisere småbarnsstotring.....	s 10
Stamming.....	s 11
Selektiv mutisme.....	s 13
Språkgrupper for barnehagebarn.....	s 20
Språkstimulering gjennom leseaktiviteter.....	s23
Hva er fortellerkunst.....	s 25
Etterord.....	s 26
Vedlegg 1, Min utviklingsplan.....	s 27
Vedlegg 2, Artikulasjonsprøven.....	s 42

NORMAL SPRÅKUTVIKLING

Viser til Plan for språkstimulering og lese- skrivestimulering for Leksdal og Forbregd- Lein barnehager.

Figur 1. Fritt etter Law (2000) [4 s.4]

SPRÅKVANSKER SOM OFTE KOMMER TIL UTTRYKK I BARNEHAGEN.

- Vansker i forhold til uttale/ mangler lyder og erstatter lyder. Forenkler språket.
- Mangelfull språkforståelse. Manglende begreper.
- Lite ordforråd.
- Vansker i forhold til setningsformulering og manglende grammatiske ferdigheter.

Hva gjør vi med disse barna og hvordan jobber vi for å styrke deres svakheter?

Vi ser tilbake på den kunnskap vi har om språkutviklingen til barn. Bruk språktreet. Arbeid med komponenter som utgjør røttene. Arbeid videre med stammen.

Vi må arbeide for å styrke innholdet i språket (forståelse, ordforråd, begreper) før vi videre kan jobbe med uttalen, det vil si språkets formside. (Tale- artikulasjon – fonologi finner vi også høyere opp i språktreet)

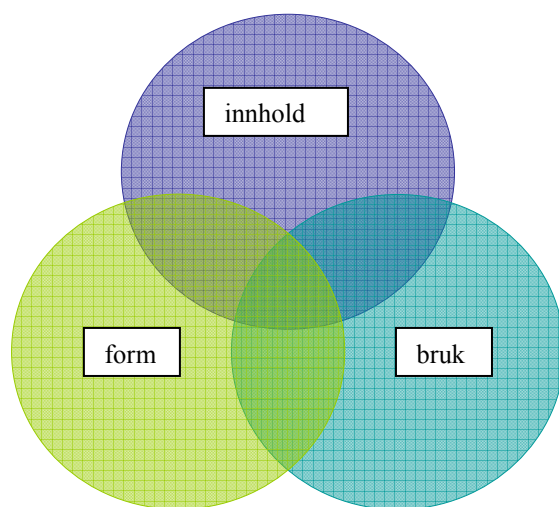
En svikt i en av bestanddelene i språktreet vil for barnet resultere i en språkvanske.

I barnehagen arbeider vi spesielt med de deler som utgjør røttene og stammen på treet. Det arbeid vi gjør her og det barnet sitter igjen med er avgjørende for den videre språkutviklingen når barnet begynner på skolen. Det vil si at språkforståelsen til barnet er helt avgjørende for deres utvikling av lese og skrive ferdigheter.

(Les mer om dette i språkveilederen til Språkpakken).

SPRÅKMODELL

I nettverket har vi viet oppmerksomhet til Bloom og Lahey sin språkmodell

Språket består av innhold, form og bruk. En vellykket integrering her vil gi et godt språk.

PRAKTISK TILRETTELEGGING

I barnehagen er det viktig å jobbe med språket til alle ungene, men vi vil også se at noen trenger noe mer. Disse barna ønsker vi at blir fanget opp via observasjoner og kartlegging med TRAS. Vi ønsker at de skal få et tilbud om å delta i språkgruppe på barnehagen for å videreutvikle sine språklige ferdigheter og gi det beste utgangspunkt for en vellykket skolestart og videre utvikling av de språklige ferdigheter.

HVA KAN BARNEHAGEN GJØRE I EN FØRPROSESS.

HVOR KOMMER PPT INN.

Barnehagen og hjemmet er de steder barnet oppholder seg mest. Viktig at man bruker tiden her godt og til beste for barnets utvikling og læring.

Barnehagen har faste samarbeidsmøter med foresatte. Viktig å være åpen i dialogen med foreldrene. Dersom man i barnehagen har observert noe ved det enkelte barn, bør denne informasjonen nå foreldrene. Hjelpeapparatet og foresatte har alltid felles mål. Det beste for barnets utvikling og læring.

I barnehagen er det ofte slik at en sak starter med en bekymring. Det er da viktig å gjøre observasjoner i barnehagen. Tenk helhetlig. Det er også et poeng å være flere som observerer samme barn. Viktig å ha noen å drøfte med. Bruk alltid tid på samtale og drøftinger i førprosessen.

Etter at barnehagen har foretatt sine observasjoner og evt. tester (TRAS, Alle med, Bo Ege, B- prøven, Askeladden), vil man sitte igjen med et mer nyansert bilde av barnet.

PPT ønsker å være en støttespiller og samtalepartner i denne prosessen.

I barnehagene har man nå etablert språkgrupper. Dette skal være et tilbud til ”gråsonebarn” og evt. barn med større språkvansker som i tillegg blir fulgt opp individuelt. Språkgruppene drives av barnehagene men PPT/ logoped bidrar ved behov.

SPRÅK 4

Helsestasjon treffer alle barn i førskolealder, uavhengig av om de går i barnehage eller ikke. I den generelle helseundersøkelsen som gjennomføres anbefales det ”systematisk observasjon av kommunikasjon, språkforståelse og talespråk”(Sosial og helsedirektoratet 2006, Retningslinjer for undersøkelse av syn, hørsel og språk hos barn).

Språk 4 er en systematisk språkobservasjon beregnet for bruk ved 4- årskonsultasjonen på helsestasjonen. Observasjonen utføres av helsesøster og skal gi grunnlag for en faglig vurdering av barnets språkutvikling. Foreldrenes vurdering av barnets språk skal også vektlegges.

Barnets samspill og oppmerksomhet er også en del av vurderingen.

Språk 4 består av en enkel billedfolder, en veiledning og kartleggingsskjema. Folderen viser bilde av hverdagslige ting og situasjoner som brukes som utgangspunkt for samtale med barnet og utfylling av kartleggingsskjema.

Dersom den samlede vurderingen viser tegn på forsinket språkutvikling bør en i samarbeid med foreldrene henwise videre.

SAMARBEID MELLOM BARNEHAGE OG HJEM, MINORITETSSPRÅKLIGE.

Opplæringsloven sier at det er foreldrene som har hovedansvaret for oppdragelsen og opplæringen av sine barn.

Barnehagen er en viktig ressurs i dette arbeidet.

Oppdrageransvaret skal utøves i forståelse og samarbeid. Men det er også viktig å se på foreldrene som omsorgsfulle foreldre.

Gjerne ha en åpen og lyttende dialog med dem.

En likeverdig dialog krever ikke først og fremst like språkkunnskaper, men herredømme- frie holdninger. La dem vise og ta i bruk sine ressurser. Viktig å være tydelig på dine forventninger og krav til foreldrene.

Store utfordringer og at de ønsker med behov for praktiske verktøy for å skape et bedre samarbeid med minoritetsforeldrene.

- Foreldrene må også hele tiden få vite hva som skjer i barnehagen og hva som blir sendt (f.eks. skjema)

Hvordan komme i gang med foreldresamarbeid?

- Forberede seg.
- Oppfordre foreldre til å være med i innkjøringa.
- Avklare ting tidlig.
- Vurdere om det er behov for tolk, spør hva er morsmålet, ikke risiker å skaffe feil tolk, det er ofte mange språk innenfor et land.
- Gjør foreldrene trygge. Tydelig. Bruk bilder, filming eller annet som bekrefter positive opplevelser.
- Lage gloseliste. Primærbehov viktigst, ikke så nøye hvordan det skrives.
- Dann språkgrupper og bruk mye konkrete.
- Få rede på barnas nettverk, trekk likheter med andre barn. Ikke fokuser på hudfarge men interesser.

Vedlegg 1 Min utviklingsplan

SMÅBARNSSOTRING

Hvordan identifisere småbarnsstotring?

Når tale skal finne sted, må over 200 muskler og ufattelige nerveimpulser som har å gjøre med pusting, stemme og artikulasjon, være godt koordinerte. I 2- 3 års alderen øker det aktive ordforrådet fra 50 til kanskje 300 ord- en eksplosiv vekst.

Hos noen utvikler språket seg så raskt at motorikk og tale ikke greier å ”henge med”.

Det er ikke merkelig at barnet kan snuble og stotre litt.

Naturlige talebrudd kan være nøling eller pause når barnet leter etter ord. Det kan være gjentakelse av hele ord og stavelser

(eks. ”jeg jeg jeg jeg vil ha en kake”),

Eller gjentakelse av deler av setningen

(eks.” jeg vil ha jeg vil ha jeg vil ha en kake”).

At barnet tar en pause når det prøver å finne riktige ord for tankene sine er altså helt vanlig.

Jo lettere talebruddene er, desto mer sannsynlig er det at barnet har vanlig småbarnsstotring.

Hvordan bør vi reagere på småbarnsstotring?

- Stotringen skjer som sagt i en tid der barnets ordforråd øker kraftig. Det er viktig at den voksne er oppmerksom på dette og gir barnet TID, ikke prat for barnet.
- Gi barnet OPPMERKSOMHET på dets premisser, for eksempel spill spill med barnet, lek med det osv. Fokuser på SPRÅKGLEDE.
- REDUSER DITT TALETEMPO. Det er ikke alltid så lett for barnet å redusere sitt tempo. Vær et godt forbilde.
- TRYGG barnet i dets bruk av språket.

STAMMING

Det kalles stamming når barnet begynner å kjempe med ordene.

Det kan være:

- Brudd inne i et ord: ”bi bi bi bilen min”
- Forlengelse av lyd: ”biiiiiiilen min”
- Blokkering av lyd: ” bi.....len min”

Mest trolig er det stamming når gjentakelsene varierer i hastighet eller blir uregelmessige, eller om barnet plutselig ikke får i gang ordet eller stemmen, selv om han eller hun åpenlyst både vil og forsøker.

Tegn på stamming er det også når barnet begynner å bytte ut ord, eller unngår ord og talesituasjoner. Barnets stotrende taleflyt kan gjøre foreldre/ voksne fortvilte og påvirke deres måte å kommunisere på. Barnet fornemmer det, blir lei seg for talebruddene og begynner å motarbeide dem. Det blir økt spenning i talemuskulaturen, og ordene blir enda vanskeligere å få frem. Frykten forsterker stammingen og stammingen forsterker frykten. En ond sirkel. Det kan bli mer alvorlig med brudd og forlengelser i språklidene, medbevegelser, motorisk uro og hørbar skjelving i stemmen.

Forekomst og fakta

- Ca. 4 % av alle førskolebarn stammer.
- Anslagsvis begynner to tredjedeler av dem å stamme i førskolealder.
- Stamming er vanligere blant gutter enn jenter.
- 60 % av de som begynner å stamme har en slektning som stammer.
- Jo tidligere barnet får hjelp, desto større er sjansene for at det slutter helt å stamme.
- I dag tror vi at stamming både kan ha medfødte, arvelige, organiske, psykiske og sosiale faktorer.
- Barn som utsettes for et ”avansert språk” er mer utsatt for å utvikle stamming. (“Avansert språk”, der den voksne snakker hurtig og kanskje i tillegg har innfløkte setninger. Hos barn på 3,5 år er 3,5 stavelser pr. sekund normalt. En voksen snakker med 5- 7 stavelser pr. sekund. Ofte er det foreldre som har opptil 10. 13 stavelser pr. sekund. Et gap på mellom 3 og 13 stavelser pr. sekund er uopnåelig for et lite barn.)

Hva kan foreldre/ andre voksne gjøre?

- Råd som ”slapp av”, ”ta det med ro når du prater”, er godt ment men hjelper lite. Tvert i mot kan det medføre at barnet vil kjempe mot stammingen enda mer.
- Hurtig taletempo hos de voksne påvirker barnet til å snakke raskere enn det kanskje er modent for. Derfor bør foreldre/ andre voksne først og fremst se på eget taletempo. Få det ned! Det viser seg å ha god effekt.
- Gi barnet TID til å snakke og krev mindre av barnet i perioder, slik at det slipper å prestere hele tiden.
- Barnet må få snakke ferdig uten å bli avbrutt.
- Si ifra at det ikke er farlig når ordene setter seg fast.
- Fokuser bestandig på **hva** barnet sier, ikke **hvordan**.

SELEKTIV MUTISME

- Begrepet selektiv mutisme kommer av *selection* som betyr utvelgelse, og *mutism* som betyr taushet eller stumhet.
- Barn med denne tilstanden kan snakke og snakker i gitte situasjoner og overfor bestemte personer, men er tause i andre situasjoner og i nærvær av andre personer. Atferden er konsekvent og vedvarer over tid.
- Forekomsten ser ut til å ligge på 1%, og er noe høyere for jenter og innvandrerbarn/tospråklige barn.
- Symptomene debuterer ofte tidlig, helt ned til 2- 3 års alder, men blir i starten ofte sett på som grad av sjenanse. Barn med selektiv mutisme skiller seg imidlertid fra sjenerte barn ved at de kan snakke når de blir bedt om det. Disse barna vet at de er redde, men kan vanligvis ikke forklare hvorfor.
- Symptomenes grad og mønster varierer. De fleste barna snakker fritt hjemme til nære familiemedlemmer, men er tause i barnehage eller skole. Noen barn er sosialt aktive og kommuniserer via mimikk og gester, mens andre viser generell tilbaketrekning i atferd. Noen er tause overfor voksne, men kan snakke til jevnaldrende utenom skolegården, mens andre kan si noe til lærer på tomannshånd, men ikke til medelever osv.
- Foreslåtte årsaker er sosial angst, immigrasjon, vage språkvansker og vansker med auditiv prosessering, nevrologiske utviklingsproblemer, motoriske utviklingsforsinkelse eller pre/ perinatal skade.
- Selektivt mutistiske barn varierer mye i personlighet, temperament, faglig kapasitet og kommunikasjonsstil. Dersom utredning viser at barnet har spesifikke utviklingsforstyrrelser, oppmerksomhetsvansker, språkvansker eller lignende, må selvfølgelig kommunikasjonen og undervisningen tilpasses barnet i forhold til dette.
- Er det noen sammenheng mellom selektiv mutisme og autisme? Forskjellen ligger i at autister har et begrenset språk, mens de som har selektiv mutisme er i stand til å snakke normalt, men kun under trygge forhold.

Hvordan blir selektiv mutisme diagnostisert?

Diagnostiske kriterier:

1. Disse barna nekter å snakke i nær sagt alle sosiale situasjoner, inkludert barnehagen.
2. De forstår det talte språk og kan selv snakke.
3. Tilstanden skyldes ikke noen annen psykisk eller somatisk lidelse.

I tillegg mener Wilkens (1985) at hvis foreldrene snakker ulik språk, kan det være årsak til mutisme.

Informasjon til personer rundt barnet.

De som ikke vet hva selektiv mutisme innebærer, kan synes at det er vanskelig å forholde seg til disse barna. Første steg er å informere dem om at barnet er som andre barn når hun/ han er i en trygg situasjon, og at barnet ønsker å snakke men ikke kan.

Taushet som kommunikasjonsmiddel er både tvetydig og provoserende. Det gir større muligheter for feilkommunikasjon og misforståelser enn tale. Dette kan føre til at en føler seg maktesløs og at en "har prøvd alt, men ingenting nytter". Press for å få barnet til å snakke eller å la barnet være helt i fred er begge grøfter å falle i. Det er viktig å gå sakte og gradvis frem hvis man skal oppnå fremgang.

Det er viktig å formidle at en kan dempe angsten som er forbundet med å snakke hos barnet på flere måter:

- Ha en avslappet holdning til barnet.
- Vise at det er greit at barnet ikke snakker og at nonverbal kommunikasjon blir akseptert i begynnelsen.
- Tilpasse seg barnet i forhold til blikk, tale, kroppsspråk og plassering (ved siden av heller enn overfor).
- Ha felles fokus på noe av interesse for barnet, heller enn på selve barnet.
- Ikke still direkte spørsmål, men heller undre seg høyt og åpne opp for respons.

- Gi barnet tid til å gi respons.
- Fortsette dialogen selv om barnet ikke gir verbal respons., for å ta ansvaret vekk fra barnet.
- Stille ja/ nei spørsmål dersom det er nødvendig, heller enn å gi valg som krever verbalt svar ("vil du ha det sånn eller sånn").
- Når barnet begynner å snakke, forsøk å motta verbale svar på en naturlig måte og med nøytral affekt for å unngå å øke selvbevisstheten hos barnet.
- Se barnet som den det er utover å være selektiv mutistisk- hva liker barnet?

Til ansatte som jobber med barnet daglig.

1. Forståelse av selektiv mutisme
Innhent informasjon om selektiv mutisme.
2. Samarbeid med foreldre.
Det er viktig å etablere et godt samarbeid mellom foreldre og barnehagen (eventuelt andre instanser som PPT, BUP osv.)
3. I møte med barnet
Ta barnet til side i et trygt, privat og komfortabelt miljø og forklar at du forstår. At det å snakke i barnehagen kan være skremmende for noen barn. Spør barnet om hun/ han ønsker å ha mulighet til å snakke i barnehagen i framtiden. Når barnet indikerer at han/ hun gjør det, få fram at du ønsker å hjelpe han/ henne til å nå dette målet. Fortell at du vil gå sakte og gradvis frem, og at du ikke vil presse barnet til å snakke før hun/ han er klar for det eller tillate noen andre å gjøre det. Formidle også at du er trygg på at barnet gradvis vil nå sitt mål.
4. Informere de andre barna
(etter avtale med foreldrene og eventuelt barnet selv)
Forklaringen bør være enkel: eksempel " Noen barn er redde for edderkopper og insekter, mens noen er redde for å snakke mens andre hører på".
5. Gradvis jobbing mot at barnet skal snakke på skolen.
En tillitsfull relasjon med barnet er helt grunnleggende, og det får man ikke om man bruker press eller tvang. Uansett begynner ikke et barn med selektiv mutisme å snakke fra en dag til en annen. Det man har sett som kan fungere i skolen, er at man legger listen veldig lavt og tar utgangspunkt i den situasjonen og det eller de menneskene som barnet kommuniserer best med, det være seg

med nikk og gester- og prøver å bygge på det og gå videre til nye situasjoner og personer. Når barnet er sammen med en voksen som det har lært å kjenne og blitt trygg på, kan man tøyne denne kommunikasjonen. Den voksne kan for eksempel si :” Jeg forstår ikke hva du mener, kan du nikke/ riste på hodet litt kraftigere?” Eller:” Jeg hører ikke hva du sier, kan du hviske/ snakke litt høyere?” Kanskje kan man finne noe morsomt og motiverende der barnet skal hviske eller snakke med en dukke eller en annen stedfortreder i stedet for direkte til læreren og så jobber man med dette en stund. Hvis det ikke går, venter man til dagen eller uken etter, det er barnet som bestemmer tempoet, men hele tiden forsøker man å tøyne grensene.

(Hentet fra intervju med barnepsykiater Hanne Kristensen, Helsenytt.no)

Utarbeide angsthierarki.

Forsøk å avgjøre hvilke situasjoner som er de enkleste og vanskeligste for barnet. For eksempel kan barnet være mindre anspent når det sitter i en spesiell stol (f.eks. sacco-sekk) og det blir spilt musikk, eller hvis en spesiell voksen er til stede. Det vanskeligste kan være et bråkete miljø sammen med alle de andre barna. Foreldre eller søsken kan være til hjelp i å få denne informasjonen.

Det er viktig å etablere et ”trygt” miljø for barnet: uttrykk for varme, støtte og oppmuntring vil langt på vei skaffe dette til veie. Når barnet stoler på deg, kan du begynne prosessen med å oppmuntre til å snakke i barnehagen. Dette skjer gjennom å begynne med de situasjonene som er minst fryktet av barnet og gradvis forvente mer ettersom barnet mestrer disse situasjonene.

Fremgang kan ses opp mot grad av mutisme:

- Fullstendig mutisme i barnehagen.
- Avslappet i nonverbal deltakelse.
- Snakker til sine foreldre i barnehagen, eks. hente-/ bringesituasjonen.
- De andre barna kun sett at barnet kan snakke.
- De andre barna har hørt at barnet kan snakke.
- Barnet snakker til de andre barna gjennom sine foreldre.
- Barnet snakker til et annet barn ved å hviske.
- Barnet snakker til et annet barn, normalt toneleie.
- Barnet snakker til flere barn ved å hviske.

- Barnet snakker til flere barn, normalt toneleie.
- Normal tale.

Gi barnet muligheter til å snakke.

- Oppmuntre til nonverbale aktiviteter sammen med barnet som gir han/ henne mulighet til å snakke (uten å presse barnet), f.eks. puslespill, billedlotto.
- Involver barnet i alle vanlige gruppeaktiviteter. Støtt alle forsøk på verbal deltakelse, i begynnelsen aksepterer du også nonverbal kommunikasjon (peking, nikke/ riste på hodet, tegninger, mimikk). Gradvis kan du øke forventningene til verbal kommunikasjon, (ja eller nei svar, hvissing etc.). Over tid kan du begynne å ignorere nonverbal kommunikasjon, og fortrinnsvis svare positivt på verbal tale.
- Det å ignorere nonverbal kommunikasjon bør bare skje når barnet har snakket til deg flere ganger over en periode på minst en uke. Dette for å forsikre deg om at barnet føler seg trygg på å snakke til deg, selv i situasjoner som er begrensede.
- Gradvis toner du ned din respons på nonverbale tegn. Ikke stopp helt eller plutselig, men vær selektiv for hvilke anledninger du vil svare. Fortsett å tillate barnet å svare verbalt til deg i trygge situasjoner. Ikke insister på øyekontakt. Når barnet har demonstrert noe tale, utvid gradvis de situasjonene der snakking foregår.

Ros og belønning.

Gi barnet mye ros, men vær varsom med hvordan du roser barnet for å snakke: Du ønsker ikke å øke barnets ansenhet ved å gjøre et stort nummer ut av det når hun/ han snakker. Ros henne/ han privat, men inderlig. Det du ønsker å vise er at å snakke er normalt og forventet. Du vil normalt ikke gi mye offentlig ros til andre barn som snakker, så gjør det heller ikke til selektivt mutistisk barn. Ikke straff eller bestikk barnet for å få det til å snakke. Dette vil vanligvis øke angstnivået og undergrave følelsen av trygghet, samt øke motstand mot å snakke ved fravær av bestikkelser. Belønninger virker sjelden for å få et ikke- snakkende barn til å snakke. Når barnet allerede snakker i noen situasjoner, kan belønning imidlertid brukes til å øke antall ord.

Tips til kommunikasjon.

- Lapp som barnet kan vise når det må på toalettet etc.
- La barnet snakke gjennom en dukke eller lignende, gjerne der barnet kan være ute av syne for andre slik at det blir dukken som snakker og ikke barnet.
- Gi barnet ”no choice”- options for å redusere selvbevissthet og øke sannsynligheten for at barnet ”glemmer å ikke snakke” (f. eks. ”hvis du trenger en blyant må du spørre”).
- Gjør feil slik at barnet kan korrigere deg.
- Be om ett ords, upersonlige svar.
- Barnet kan være mer villig til å synge enn å snakke (f. eks. sanger sammen med resten av barnegruppen, gruppesanger med bevegelser etc.)

Slide- in- teknikken.

Når nye personer skal introduseres for barnet kan det jobbes systematisk ved hjelp av nøkkelpersoner (personer som barnet snakker med og er trygg på). Dette foregår ved at barnet og nøkkelpersonen holder på med en aktivitet som barnet liker og at den nye personen gradvis introduseres i aktiviteten, før nøkkelpersonen til slutt kan trekke seg ut. Det er viktig å planlegge hvordan dette skal skje gjennom små steg, for eksempel kan den nye personen først vente utenfor rommet, banke på, ha døren åpen, være i samme rom, sitte ved siden av barnet osv. Forklar til barnet på forhånd hva som skal skje, hvorfor, at det skal skje i små skritt om gangen og at de stopper når barnet vil.

Hyppig øving i små økter er viktig, gjerne 10 minutter 3 dager i uken.

Til foreldre.

Mens de fleste selektivt mutistiske barn snakker hjemme, bør foreldrene være forsiktige med å ikke øke barnets ansenhet ved å spørre: ”Snakket du i barnehagen i dag?”. Ikke gjør et stort poeng ut av det. Når barnet forteller at hun/ han snakket i barnehagen, bør foreldrene svare på dette med tilfredshet og forsikringer om at de stoler på barnets mulighet til å gjøre det. Behandle dette som en forventet og normal ting.

Noen barn vil snakke lettere i nærvær av foreldre og søsken, og foreldrene kan introdusere gjester hjemme for å hjelpe barnet til å snakke med andre i ikke-truende situasjoner. En av disse gjestene kan for eksempel være en barnehageansatt.

Mer informasjon:

Heftet *Selektiv mutisme* av Einar Nielsen.

Foreningen mutisme.no- selektiv mutisme: <http://www.mutisme.no>

Hjemmeside om selektiv mutisme på norsk (med en del linker):

<http://www.geocities.com/selmut2002/>

Nettstedet for forskning.no: <http://www.forskning.no/Artikler/2004/juni/1086183868.34>

Helsenytt for alle: <http://www.helsenytt.no/artikler/mutisme.htm>

SPRÅKGRUPPER FOR BARNEHAGEBARN

Noen av barnehagene i nettverk språk har språkgrupper i barnehagen.

De ulike barnehagene har forskjellige utgangspunkt for språkgruppene og har derfor forskjellige erfaringer.

I enkelte barnehager har de språkgruppe for de eldste barna(skolestarterne), i andre barnehager er det aldersblandede grupper, mens noen har prøvd språkgruppe i forhold til barn med spesifikke språkvansker. Antallet barn varierer fra 5-8 barn, og erfaringsmessig bør det ikke være for store grupper. Dette for at alle skal være delaktige.

Målet med språkgruppene er uansett å styrke språkutviklingen til de barna som er med. Det kan handle om begrepstrening, språkforståelse, fonologi, munnmotorikk mm.

Felles for de barnehagene som har språkgrupper er at de har det fast 1-2 ganger pr uke. Noen av barnehagene varierer med språkgrupper og leikegrupper.

Hjelpemidler som flere av barnehagene bruker er språksprell, snakkepakken, hermeboka, barnebøker, bilder og spill.

Forslag til aktiviteter i språkgruppe:

- Lesing av bøker

Det er viktig at bøkene er tilpasset barnas modenhet og utvikling, slik at de har mulighet til å forstå innholdet. Den voksne kan tilpasse boka til de barna man har gjennom å forenkle teksten, eller bare se på bildene og fortelle ut fra dem. Ofte kan det være greit å bruke bøker hvor barna kjenner seg igjen i innholdet og som derfor blir lettere å forstå.

Etter å ha lest kan det være greit å repetere innholdet for å trene barna i å huske detaljer og i det å gjenfortelle.

- Munnmotorisk trening

- ”vaske huset”: bruke tunga i munnen, vaske tak, vegger, vinduer osv
- rekke tunge, opp, ned, til siden osv
- blåseøvelser. Eks blåse ballong/fjær bortover bordet, blåse såpebobler osv
- si vokaler og vokalforbindelser

Her kan man bruke Hermeboka som utgangspunkt

- Rim og regler
 - lære enkle rim og regler, bruke stemmen til å variere, høyt/lavt, lytte etter rimord, klappe stavelser, klappe/trampe hele regler, finne rytmen
 - bruke rimlotto, språksprellpermen
 - synge
- Bilder
 - tekstskaping til bilder, lage setninger, hva ser vi, hva gjør de
 - la barna få et bilde hver som de skal beskrive for de andre, de andre gjetter hva det er på bildet
 - begrepstrening i forhold til hva de ser på bildet
 - kan også bruke gjenstander, la barnet fortelle hvordan tingen ser ut, størrelse, farge, hva brukes det til osv.
- Spill
 - lokon, begrepstrening
 - lotto
 - magnetik
 - puslespill. Mye brukbart utstyr i snakkepakken
 - fonologisk vendespill
 - lydlotto
- Språkstimulering ute
 - begrepstrening, sette ord på det man ser
 - bruke pinner, steiner, blader: Størst, minst, lengst, kortest, form osv.
 - feste binders på ulike bilder, lage fiskestang av en pinne og snøre med magnet, leke fisketur hvor barna beskriver bildet de får

Hjelpemidler:

- Snakkepakken: www.snakkepakken.no
- Språksprell:
- Fonologisk vendespill:
- Hermeboka, Gymnastikk for munnmuskulaturene: Pedagogisk forum

Barnehager som har erfaring med språkgrupper: Trones, Vinne, Leksdal, Ness
Og Forbregd lein.

SPRÅKSTIMULERING GJENNOM LESEAKTIVITETER.

Barn lærer språk i samspill med andre, i situasjoner der språk og handling har en funksjon sammen. Derfor er det viktig å legge til rette for aktiviteter og arenaer som inviterer til språklig samspill.

I barnehagen må vi derfor legge til rette for språkstimulerende aktiviteter.

Eks:

- Rim og regler
- Spill
- Høytlesning
- Samtale
- Lek med språk

Gjennom leseaktiviteter vil barna

- utvikle selvtillit i møte med tekst og språk
- bli fortrolige med skriftspråket
- bli trygge på språket som redskap for tanken.

BOKTRAS(august 2005-september 2008)

- samarbeid mellom nasjonalt senter for leseutvikling og leseforskning(lesesenteret) og statens senter for arkiv, bibliotek og museum.
- Konkret samarbeid med bl. annet biblioteket i Klæbu og tre barnehager der.

Mål for prosjektet:

- styrke barnehagens arbeid med aktiv språkstimulering gjennom leseaktiviteter.
- Øke voksnes refleksjoner rundt språkstimulering og leseakt.
- Tilgang til ny og aktuell litteratur gjennom bokfilialer i bhg.
- Etablere lesevaner hos barn og foreldre i bhg.

I barnehagen må vi etablere en kultur for lesing til alle barn. Lesing skal ikke være en ”mens vi venter”aktivitet. Personalet i bhg har en utrolig viktig jobb som formidlere og rollemodeller, vi må dra dem i gang. Barnehagene må ha planlagte leseaktiviteter som ikke er valgfrie, alle må være med.

Høytlesning:

- Viktig med både spontan og tilrettelagt høytlesning.
- Stor glede både for de som blir lest for og de som leser.
- Den voksne må ”forberede” seg før en planlagt lesesituasjon:
 - Vi må kjenne boka, da flyter lesingen
 - Stemmen må brukes som det største virkemiddelet.
 - Finne stemmer til de ulike karakterene i boka.
 - Skape forventninger sammen med barna. Eks: Vise barna framsida og spør:
Hva tror dere denne boka handler om? Etterarb: Hva handlet denne boka om?

(For mange ansatte i bhg oppleves det vanskeligste å ”tørre og slippe seg løs”. Både med roping, hvisking, dramatisering m.m)

Bøker for barn:

1. Pekebøker. For de minste barna. Lite tekst, baserer seg på samspill og enkel dialog ml. barn og voksne.
2. Bildebøker. Her er det tekst og bilde som sammen forteller en historie. Retter seg mot barn som har noe leseerfaring.
3. Tekstbøker. Teksten som er hovedsaken og evt bilder er bare for å hvile øynene på.
4. Faktabøker.

Noen erfaringer fra en boktrasbarnehage:

- Bokhyller henges i barnas høyde.
- Frontene skal være fram.
- Bøker skal brukes, ikke tas vare på.

Dette har ført til:

- Det blir lest mye
- Barna svært opptatt av bøker
- Personalet har blitt opptatt av bøker, lesing smitter.
- Lesing har blitt en del av hverdagen, oppleves ikke som noe ekstra.
- Alle i personalet leser hver dag.
- Bruker bøker i temaarbeid, dramatisering og dokumentasjon.

HVA ER FORTELLERKUNST?

Muntlig fortellinger eller fortellerkunst er ikke teater eller opplesing, men en egen kunstart der selve fortellingen og møtet mellom den som lytter og den som forteller står i sentrum.

Fortelleren har bare seg selv, sin stemme og sine indre bilder, og viktigst av alt – sine historier. Han eller hun gjenforteller ikke en nedskrevet tekst ordrett, men søker å gi historien sitt personlige særpreg.

Kilden er som regel muntlig eller innsamlet tradisjonsstoff som myter, eventyr, legender, sagn og vitser. Skrøner og historier fra eget eller andres liv blir fortalt.

Hvorfor bruke fortellerkunst som formidlingsmetode?

- Barna har gleden av å bli fortalt for.
- Gleden og interessen for språket og historia blir større.
- Trekke inn barna i fortellingene.
- Skape en trygghet til å fortelle.
- Lære seg å fortelle med egne ord.
- Nysgjerrighet på det som har skjedd før – historieinteresse.
- Formidle respekt for det gode som er gjort og skapt av andre – tidligere generasjoner.
- Utvikling – vi må vite noe om fortida for å kunne utvikle framtida
- Identitet – røtter.

Dette gjør vi i barnehagetida.

- Forteller historier med aktuelle tema f.eks vennskap, kunnskapsformidling etc.
- Lager historier sammen med barna, spontant i situasjonen – Barnet utfordres til å stå fram.
- Lytter og støtter barnet når det forteller – Barna kan være med å lede samlingsstund.
- Trafikkopplæring med utgangspunkt i Trygg trafikks materiale Tarkus.
- Forteller kjente eventyr og fortellinger.
- Når barnet feirer bursdag lager vi ei personlig historie om barnet.

Kompetanse i fortellerkunst.

- To i personalet har kurset seg i fortellerkunst og dens metodikk. I tillegg har resten av personalet gjennomført intern skolering i teknikken fortellerkunst.

Kilde: Maritvold barnehage .

-Ved evt tilleggsinformasjon eller kursing i fortellerkunst ta kontakt med barnehagen.

ETTERORD

Språknettverk er nå avsluttet for denne gang. Vi sitter igjen med noe nedskrevet materiale og en del lært kunnskap. Gruppas siste nettverksmøte ble benyttet til å evaluere nettverket. Alle deltakerne oppsummerte sine opplevelser av nettverket.

Deltakerne gav uttrykk for å ha fått ut av nettverket det de ønsket. De tema som er tatt opp, har vært etter ønske og behov fra gruppa. Tema er videre valgt etter barnehagene og hva de har behov for. I dette nettverket har vi ikke viet tid til kasus drøfting. Dette har måtte vike for andre ting men vi ser likevel verdien av å drøfte kasus i et slikt nettverk.

Språknettverk 2008 avsluttet for denne gang. Vi takker hverandre for samarbeidet og ser fram til å ha videre kontakt ang. tema. Det skriftlige arbeidet vi her kommer med, håper vi kan være til inspirasjon og nytte i det praktiske arbeidet i barnehagen.

Takk for oss!

Ønskes mere informasjon kan du ta kontakt med:

Vinne barnehage v/ Marianne Fyhn
Forbregd Lein barnehage v / Marte Hofstad
Trones barnehage v/ Torill Vada
Ness barnehage v/ Åse H. Reitan
Twistvoll barnehage v/
Knøttene barnehage v/ Anne Berit Austad
Maritvoll barnehage v/ Frode Strand
Ros v/ Else Valstad
Ros v /Ingunn Rstad

Litteratur

- . Språkpakken. no. Bok og DVD.
- . Norsk språklydslære med øvelser, ISBN 82-456-0178. Cappelens forlag av Ingebjørg Skaug. I denne boken finner du bl.a. munnmotoriske øvelser samt øvelser for lydtraining.
- . Praktisk materiell: Fonologisk vendespill, se forøvrig innlegget i permen om språkgrupper.
- Kartleggingsverktøy: Bo- Ege, TRAS, Askeladden, B- prøven.

VEDLEGG:
Vedlegg 1

MIN UTVIKLINGSPLAN

..... barnehage

Navn:

Født:

Foresatte:

Dato/ sted:

Ped.leder:

Styrer:

Barnets personalia:

Navn: Født:
Adresse: Tlf nr:
Postnr. Poststed: Tlf nr:
Mors navn:
Adresse: Tlf nr:
Postnr. Poststed: Tlf nr:
Fars navn:
Adresse: Tlf nr:
Postnr. Poststed: Tlf nr:

Språk:

Hvilket/ hvilke språk snakkes i hjemmet:

Mors morsmål (dialekt):

Fars morsmål (dialekt):

Fellesspråk far og mor:

Skriftspråk mor:

Skriftspråk far:

Barnets botid i Norge:

Hvilket språk ønsker du informasjon på?

Høytider som markeres:

Annet:

Barnets språk

Hvilke /t språk benytter familien i kommunikasjon med barnet:

Hvilke /t språk benytter barnet i kommunikasjon:

I hvilken sammenheng har barnet brukt norsk?

Barnehage:

Antall år:

Med venner ute:

Antall år:

Hjemme:

Antall år:

I organiserte barneaktiviteter:

Antall år:

Er det noe foreldrene synes barnet er spesielt god til?

Er det noe foreldrene synes barnet har vansker med?

** Merk: Mer om familiebakgrunn har dere fått kunnskap om gjennom utvidet førstegangssamtale med tolk ved oppstart.*

For personalet

Barnehageåret: 2...../.....

1. Barnets interesser, sterke sider:

2. Områder som bør styrkes:

3. Utviklingsmål for dette året:

4. Fremtidig utviklingsmål:

Arbeidsmetoder:

(f.eks: sang og regler i små grupper, lytte til musikk, kommunikasjon på stelletbordet, språk gruppe, foreldresamarbeid, barna velger seg prosjekt m.m.)

Tiltak:

(f.eks: ”Snakke pakke året rundt”, morsmålsassistent 2 dager pr uke, foreldrene jobber parallelt med barnets prosjekt og begrep på morsmål, egne lånedager på biblioteket, Lesevenn m.m)

Bruk av tospråklig assistent

Antall timer pr uke / periode:

Bruk av person med samme morsmål i språkpraksis (barnet får snakket morsmål av og til med denne voksenpersonen)

Antall timer pr uke/ periode:

Andre merknader:

SAMTYKKEERKLÆRING

MIN UTVIKLINGSPLAN

Jeg samtykker herved i at opplysninger i MIN UTVIKLINGSPLAN
(for minoritets- og flerspråklige barn i Verdal kommune)
kan gis den skole hvor mitt barn skal begynne i 1.klasse.

MIN UTVIKLINGSPLAN er en plan for å kvalitetssikre arbeidet med språkstimulering
og

identitetsbekreftelse for det enkelte barn i barnehage, og et dokument for å gi
grunnlag for

tilpasset opplæring i skolen.

Opplysningene som står i MIN UTVIKLINGSPLAN er jeg som forelder/foresatt gjort
kjent

med gjennom foreldresamtale på barnehagen.

Sted:

Dato:

Navn på barnet:

Navn foresatte:

.....

Når barnet er 4 år

Barnehageåret: 2...../.....

1. Hvordan vil du beskrive barnets morsmålskommunikasjon ifht foresatte/ søsken ved bringing og henting?

Meget aktiv

Aktiv

Litt aktiv

Slett ikke aktiv

2. Hvordan vil du beskrive barnets morsmålskommunikasjon ifht andre barn / medarbeidere med samme morsmål?

Meget aktiv

Aktiv

Litt aktiv

Slett ikke aktiv

Eventuelt kommentarer:

3. Forstår barnet henvendelser med 2 -3 beskjeder fra den voksne?

Ja

Ikke alltid

Nei

4. Kan barnet bruke det norske språket til å:

Be om hjelp

” Sladre”

Forklare en hendelse

Spørre

Uttrykke følelser

Uttrykke behov

5. Bruker barnet begge språk i barnehagen?

(f.eks snakker på morsmål med vennene/ morsmålsassistent og norsk til andre barn / personale)

Ja Blander språkene Nei

Selvhjulpenhet

Sier barnet i fra når det må på toalettet? Ja Nei

Kan selv ta av klær med litt hjelp? Ja Nei

Er god til å håndtere skje, kniv og gaffel? Ja Nei

Kommentarer:

Omverdenen

Gjenkjenner steder det har vært før Ja Nei

Kan bruke sine erfaringer Ja Nei

Kjenner den riktige betegnelse for de nærmeste familiemedlemmer Ja Nei

Eventuelt kommentarer:

Lek, sosial og følelsesmessig utvikling

- Sammenligner egne ”prestasjoner” med andres Ja Nei
- Er oppmerksom på forskjell på fantasi og virkelighet Ja Nei
- Kan kontrollere negative handlinger – unngå å slå Ja Nei
- Kan overholde regler i lek med andre barn Ja Nei
- Deltar i rollelek med et tema med flere barn Ja Nei
- Leker gjerne med ting som kan tas fra hverandre eller settes sammen
- Ja Nei

Kommentarer:

Kognitiv utvikling

- Kan legge puslespill med 6 – 8 brikker Ja Nei
- Kan finne like bilder, som memory Ja Nei
- Kan følge instruksjoner som inneholder tall (f.eks ”Gi meg 3 klosser ”)

Grovmotorisk utvikling

- Kan stå på et bein i kortere tid Ja Nei
- Kan sparke til stor ball Ja Nei
- Kan gå opp og ned trapper ved å holde fast, og en fot på hvert trinn
- Ja Nei

Finmotorisk utvikling

- Kan smøre et stykke brød Ja Nei
- Kan skjære med kniv Ja Nei
- Holder fargeblyant og pensel riktig (”voksengrep”)
- Ja Nei
- Bygger store ting med byggeklosser Ja Nei

Bruk av tospråklig assistent

Antall timer pr uke/ periode:

Bruk av person med samme morsmål i språkpraksis

(barnet får snakket morsmål av og til med denne personen)

Antall timer pr uke/ periode:

Andre merknader:

Når barnet er 5 år

Skjema skal over til skolen, samtykkeerklæring fra foreldrene ved forventningsavklaringsmøte i november året før skolestart.

Navn:

Barnehage:

Avdeling:

Pedagogisk leder:

1. Barnet og dets verden og omverden

Antall barn i barnehagen:

Antall barn på avd:

Antall flerspråklige barn på barnehagen:

Antall flerspråklige barn på avd:

Kommuniserer foreldrene i dagligtale på barnehagen på norsk?

Ja En gang imellom Nei

Er det vanskelig for foreldrene å forstå beskjeder på norsk?

Ja Nei

Har barnet eldre søsken som snakker norsk?

Ja Nei

Eventuelt kommentarer:

2. Barnets morsmål (førstespråket)

Hvordan vil du beskrive barnets morsmålskommunikasjon ifht foreldre/foresatte og/eller søsken ved bringing og henting?

Meget aktiv Aktiv Litt aktiv Slett ikke aktiv

Hvordan vil di beskrive barnets morsmålskommunikasjon ifht andre barn / medarbeider med samme morsmål i barnehagen?

Meget aktiv Aktiv Litt aktiv Slett ikke aktiv

Ingen barn / medarbeider med samme morsmål i barnehagen

Eventuelt:

(Snakk gjerne med foreldrene i en foreldresamtale om dette, og noter deres kommentarer)

3. Barnets tilegnelse av norsk

Kan barnet leke med andre barn i lengre tid av gangen?

- Ja Nei

Kommentar:

Hvordan deltar barnet i rollelek?

- a. barnet etterligner andre barn
- b. barnet tar selv initiativ
- c. barnet kan late som om
- d. barnet kan settes seg i andres sted
- e. barnet har en rolle

Følger barnet sosiale spilleregler?

- Barnet venter på tur Barnet løser konflikter verbalt
 Barnet har medfølelse

Kan barnet lytte til høytlesning på norsk?

- Ja En gang i mellom Nei

Kan barnet fortelle en sammenhengende historie?

- Ja En gang i mellom Nei

Kan barnet delta når det brukes rim, regler og sangleker?

- Ja En gang i mellom Nei

Hvordan reagerer barnet hvis kommunikasjonen ikke lykkes umiddelbart?

Er insisterende Forsøker igjen Prøver nonverbalt Gir opp

Eventuelt kommentarer:

Forstår barnet henvendelser som inneholder 3 eller flere beskjeder?

Ja Nei

Kan barnet bruke ord som angir størrelse, antall og form?

Ja Nei

Kan barnet bruke flertallsformene?

(f.eks hund, hunder, hundene)

Ja Nei

Kan barnet gjenfortelle historier fra billedbøker eller en film?

Ja Nei

Kan barnet bruke begge språkene?

(f.eks morsmål til en venn i barnehagen først og så på norsk til en voksen)

Ja En gang i mellom Nei

Blander barnet språkene?

Ja En gang i mellom Nei

Kommentar:

Har foreldrene deltatt på forventningsavklaringsmøte med barnehagen og skolen ifht skolestart siste år på barnehagen?

Ja Nei

Bruk av tospråklig assistent

Antall timer pr uke/ periode:

Bruk av person med annet morsmål i språkpraksis

(barnet får snakket morsmål av og til med denne personen)

Antall timer pr uke/ periode:

Andre merknader:

Vedlegg 2.

SPRÅK

Preus har en oversikt over når norske barn bør kunne mestre de ulike lydene:

3 år: VOKALENE+ M, P, B, H

4 år: N, T, D, J, F, V, L

5 år: K, G, NG

6 år: R

7 år: S (ETTER TANNFELLING)

8 år : KJ, SJ

Enkeltlyder som synes å være vanskelig for norske barn er som oftest K -G- R- SJ - KJ og rett uttale av S- lyden (lesing og sidelesp)

Artikulasjonsvansker vil ofte være en tilleggsvanske hos barn som har ganespalte, hørselsvansker og neurologiske vansker som f.eks cerebral parese og apraksi.

UTFYLLING AV SKJEMA:

X	barnet vet ikke hva det er bilde av på prøvearket
-	barnet vet hva bildet skal forestille, og uttaler navnet rett
-X	barnet vet ikke hva gjenstanden på prøvearket heter, men uttaler ordet korrekt etter den voksne

Eksempel:

ORD	BARNET	Utelater	Erstatter	Annet av betydning
Pære	<i>Pæle</i>	R	L	
Appelsin	<i>Appesin X</i>	L		Sier <i>frukt</i>
Dør	--			

DATO:

BARN:

VOKSEN:

Kommentarer

- Erstatting av lyd:
- Munnmotorikk:
- Begrepsforståelse:
- Setningsoppbygging:
- Lesing:

Eventuelle rammebetingelser som kan ha betydning for / påvirke resultatet av prøven:

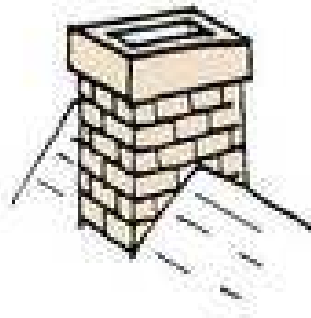
ORD	BARNET	Utelater	Erstatter	Annet av betydning	BARNET	Utelater	Erstatter	Annet av betydning
Pære								
Pipe								
Kopp								
Båt								
Krabbe								
Fugl								
Måne								
Tromme								
Kam								
Nisse								
Hane								
Mann								
Seng								
Telt								
Appelsiner								
Hatt								
Dør								
Badekar								
De springer								

Ku								
Bakke								
Sekk								
Gutt								
Sag								
Egg								
Fem								
Gaffel								
Gris								
Vase								
Damen sover								
Kniv								
Sol								
Kasse								
Is								
Lys								
Politimann								
Bil								
Det regner								
Tårer								
Bord								
Briller								
Stjerner								
Hus								
Traktor								

Kylling								
Kjole								
Kjele								
Skøyter								
Jenta syr/ symaskin								
Damen dusjer								
Hest								
Øks								
Blyant								
Vindu								
Elefant								
Telefon								
Sommerfugl								
Paraply								
Strykejern								
Snømann								

PÆRE

PIPE

KOPP

BÅT

KRABBE

FUGL

MÅNE

GUTT MED TROMME

KAM

NISSE

HANE

MANN

SENG

TELT

APPELSIN

HATT

DØR

BADEKAR

DE SPRINGER

KU

(ake) BAKKE

SEKK

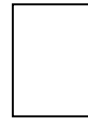
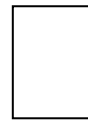
GUTT

SAG

EGG

FEM (Firkanter)

GAFFEL

GRIS

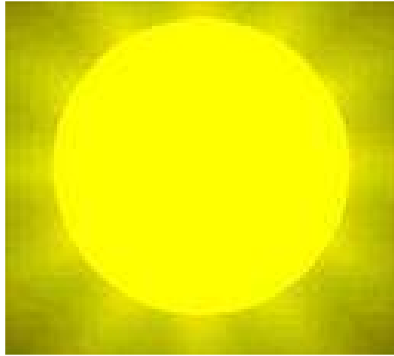
VASE

DAMEN SOVER

KNIV

SOL

KASSE

IS

LYS

POLITIMANN

BIL

DET REGNER

TÅRER

BORD

(SOL) BRILLER

STJERNER

HUS

TRAKTOR

KYLLING

KJOLE

KJELE

SKØYTER

JENTA SYR / SYMASKIN

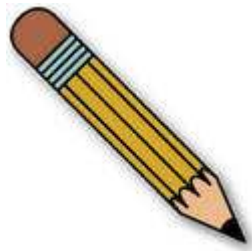
DAMEN DUSJER

HEST

ØKS

BLYANT

VINDU

ELEFANT

TELEFON

SOMMERFUGL

PARAPLY

STRYKEJERN

SNØMANN

Når du skal vise frem bildene tilhørende skjemaet, bør du arrangere bildene på et vis slik at barnet kun ser ett bilde av gangen, eks legge et ark over de andre bildene eller klippe ut bildene og lag ei lita bok av dem.

I tillegg velger du et situasjonsbilde / flere bilder som beskriver en handlingsrekkefølge (a`la en tegneseriestipe), slik at du kan kartlegge barnets evne til å lage setninger.

Bildevalg er inspirert av ”artikulasjonsprøve B”, og tilhørende skjema er utarbeidet av Marianne Fyhn, Vinne barnehage